CLASELE DE MOȘTENITORI LEGALI ÎN LUMINA LEGII DE MODERNIZARE A CODULUI CIVIL DIN 01 martie 2019

Oxana ROBU
CZU: 347.65/.68 oxanarobu@rambler.ru

La etapa actuală, prin bogăția și complexitatea problematicii sale, materia dreptului succesoral național continuă să fie o provocare pentru juriști. În plus, integrarea europeană și frecventele modificări legislative supun dreptul succesoral unor ample și inerente reconsiderări juridice. În acest context, în lumina Legii de modernizare a Codului civil și a altor acte conexe din 1 martie 2019, dispozițiile în materie de moștenire au îmbunătățit cadrul juridic general, dar au creat și dispute juridice pe măsură.

Moştenirea este considerată una dintre cele mai importante instituţii ale dreptului civil, ea fiind indisolubil legată de formele de proprietate [1, p.2].

Noua reglementare din materie succesorală instituie cinci clase de moștenitori legali. Ierarhizarea claselor de moștenitori este construită tot în baza gradului de rudenie [2, p.35] a moștenitorilor cu *de cujus*. Pentru a asigura aplicarea eficientă a normelor juridice ce reglementează succesiunea legală, legiuitorul a prevăzut expres ordinea claselor de moștenitori legali [3, p.34] și modul în care acestea sunt chemate la moștenire. Potrivit art. 2178 CC RM, clasele de moștenitori sunt chemate să culeagă moștenirea numai câte una, în ordinea stabilită de prezentul cod, începând cu clasa întâi. Astfel, în cazul în care nu există moştenitori din clasa întâi, legea cheamă la moştenire clasa a doua de moştenitori, iar dacă nu există moștenitori de clasa a doua, vor fi chemați la moștenire cei din clasa a treia ș.a.m.d. De menționat că inexistența moștenitorilor dintr-o clasă anume chemată la moștenire prioritar, trebuie înțeleasă în sensul decăderii tuturor succesibililor din clasa respectivă din dreptul la moștenire. În acest sens, art. 2176 alin. (1) CC RM dispune că un succesibil decade din dreptul la moștenire dacă: a) decedează înainte de data deschiderii succesiunii; b) este

nedemn de a moșteni; c) este dezmoștenit prin dispoziție testamentară; d) renunță la moștenire.

Clasa întâi de moştenitori legali. Moştenitori de clasa întâi chemaţi la moştenire sunt descendenţii (fiii şi fiicele, la fel şi cei născuţi vii după decesul lui, precum şi cei înfiaţi, nepoți, strănepoți etc.) celui ce a lăsat moştenirea fără limită de grad (alin.(1) art.2178 CC RM). Ca efect al reprezentării succesorale, locul descendentului decedat în momentul deschiderii moștenirii îl ocupă descendenții acestuia (nepoții celui ce a lăsat moștenirea).

Descendenţi sunt copiii defunctului și urmașii lor în linie dreaptă la nesfîrșit, indiferent că sunt rezultați din căsătorie sau din afara acesteia [4, p.48]. Legislația familiei include în categoria descendenţilor şi pe înfiaţi. Prin înfiere sau adopţie, copilul care este lipsit de părinţi sau de o îngrijire corespunzătoare este primit în familia adoptatorului, unde urmează a fi crescut ca un copil firesc al acestora.

Astfel, din categoria descendenţilor, fac parte: copiii din căsătoria celui ce lasă moştenirea, inclusiv copilul conceput în momentul deschiderii moştenirii, dacă se va naşte viu, indiferent de faptul că ulterior a decedat şi indiferent de termenul în care s-a aflat în viaţă; copiii celui ce lasă moştenirea din afara căsătoriei, dacă în privinţa lor este stabilită paternitatea, în condiţiile legii; copiii înfiaţi, în conformitate cu legea; descendenții copiilor celui ce a lăsat moștenirea fără limită de grad.

Descendenţii pot culege moştenirea în nume propriu sau prin reprezentare. Ca regulă generală sunt chemați a culege moștenirea descendenții cu grad de rudenie cel mai apropiat în detrimentul descendenților aflați în relații de rudenie cu defunctul prin intermediul celor dintâi.

Moştenitorii de clasa întâi pot avea calitate de moştenitori rezervatari, dacă la data deschiderii moştenirii defunctul avea față de respectivii moștenitori o obligație de întreținere conform Codului familiei (2530[106] alin. (2) CC RM).

Clasa a doua de moştenitori legali. Dacă cel ce lasă moştenirea nu are moştenitori de clasa întâi, la moştenire vin moştenitori din clasa a doua. Din clasa a doua de moştenitori fac parte părinții defunctului și

moștenitorii acestora (art.2179 alin.(1) CC RM). De menționat că în reglementarea anterioară, părinții defunctului făceau parte din prima clasă de moștenitori. Clasa a doua de moștenitori a fost apreciată ca fiind una mixtă, deoarece la moștenire sunt chemați nu doar părinții defunctului (ascendenți privilegiați), ci și frații și surorile lui *de cujus* (colaterali privilegiați). Dacă părinții sunt rude de gradul întâi cu defunctul, atunci colateralii sunt rude de gradul doi din cauza existenței ascendentului comun. Pentru a putea identifica regimul juridic al acestei clase de moștenitori, este necesar a determina înțelesul noțiunilor de ascendenți (ascendenți privilegiați) și pe cea de colaterali (colaterali privilegiați).

Ascendenții, în general, sunt rude în linie directă care face parte dintr-o generație anterioară. În această categorie de rude intră prinții, bunei, străbunei etc. Dintre toți ascendenții, legiuitorul îi atribuie doar pe părinții defunctului la clasa a doua de moștenitori legali. Deci, părinții lui *de cujus*, venind la moștenire, înlătură alte categorii mai îndepărtate de ascendenți (bunei, străbunei). Din acest considerent, părinții au fost denumiți **ascendenți privilegiați**.

Colateralii sunt persoanele aflate în relații de rudenie cu cel ce lasă moștenirea pe linia unui ascendent comun. Din această categorie fac parte frații și surorile, verii primari etc. În clasa a doua de moștenitori, legiuitorul i-a plasat doar pe frați și surori (descendenții părinților defunctului), ceilalți colaterali făcând parte din clasele mai îndepărtate de moștenitori. Din cauza înlăturării de la moștenire a colateralilor mai îndepărtați, frații și surorile defunctului mai sunt numiți **colaterali privilegiați** [5, p.51]**.**

Părinții lui *de cujus* pot veni la moștenire doar în nume propriu, spre deosebire de colateralii privilegiați, care pot veni la moștenire și prin reprezentare. De asemenea, părinții celui ce lasă moștenirea sunt enumerați de art. 2530^{106} alin. (2) CC al RM printre moștenitorii rezervatari.

Clasa a treia de moştenitori legali. În lipsa moștenitorilor din clasele întâi și doi, vor fi chemați la moștenire succesorii din clasa a treia (art.2180 CC al RM). Din această clasă de moștenitori legali fac parte bunicii și bunicile defunctului și descendenții acestora. În raport

cu cel ce lasă moștenirea, bunicii sunt ascendenți ordinari, care vor putea moșteni doar în lipsa descendenților sau a ascendenților privilegiați.

Dacă în momentul deschiderii moștenirii bunicul și bunica sunt în viață, moștenesc numai ei, în cote succesorale egale. Dacă însă unul dintre bunicii dintr-o pereche este decedat în momentul deschiderii succesiunii, locul bunicului (buncii) decedat(e) este ocupat de descendenții acestuia.

Clasa a patra de moștenitori legali. Din clasa a patra de moștenitori legali fac parte străbunicii defunctului și descendenții acestora (art. 2181 alin. (1) CC al RM). Străbunicii sunt, la fel ca și bunicii, ascendenți ordinari. Descendenții acestora în raport cu defunctul vor fi colaterali ordinari.

Potrivit art. 2181 alin. (1) CC al RM, dacă în momentul deschiderii moștenirii străbunicul și/sau străbunica sunt în viață, moștenesc numai ei. Dacă sunt mai mulți străbunei în viață, aceștia vor moșteni în cote succesorale egale, indiferent de faptul dacă aparțin aceleiași linii sau liniilor diferite. În cazul în care, în momentul deschiderii moștenirii, străbunicii și străbunicele nu sunt în viață, va moșteni acela dintre descendenții străbunicilor care se află într-un grad de rudenie mai apropiat cu defunctul. În cazul existenței mai multor persoane cu același grad de rudenie, acestea vor moșteni în cote succesorale egale.

Clasa a cincea de moștenitori legali. Din clasa a cincea de moștenitori legali fac parte strămoșii mai îndepărtați ai defunctului și descendenții acestora. Legiuitorul a instituit a cincea clasă de moștenitori legali dând posibilitate rudelor mai îndepărtate ai lui *de cujus* să vină la moștenire. Cercul rudelor mai îndepărtate trebuie raportat la clasa a patra de moștenitori. Deci din această ultimă clasă vor face parte străstrăbunicii (părinții străbunicilor), iar în caz că nici unul dintre străstrăbunici nu este în viață în momentul deschiderii succesiunii, fapt ce este aproape regulă în asemenea situație, vor veni la moștenire descendentul acestora care se află într-un grad de rudenie mai apropiat cu defunctul. Dacă sunt mai multe persoane ce se află în același grad de rudenie, acestea vor moșteni în cote egale.

În prezent, soțul supraviețuitor nu mai este plasat de legiutior în cadrul primei clase de moștenitori legali, acestuia i se păstrează calitatea

de moștenitor legal, însă cu un statut special [6, p.10950-1096]. Excluderea soțului supraviețuitor din clasele de moștenitori legali s-a făcut din rațiuni morale și practice, legiuitorul, optând pentru organizarea claselor de moștenitori pe baza relațiilor de rudenie.

Referințe:

1. GRIMALDI, M. *Droit civil. Successions,* Paris: Litec, 2001, p.2.
2. MACOVEI, D. *Drept civil. Succesiuni*. Iași: Chemarea, 1993, p.35.
3. *Ibidem,* p.34.
4. BACACI, Al. Comăniță, Gh., *Drept civil. Succesiunile*. București: Universul juridic, 2013, p. 48.
5. Ibidem, p.51.
6. BAIAS, Fl. A. et. al. *NCC. Comentariu pe articole*. Ed. 2. București: C.H. Beck, 2014, pp. 1095-1096.